

Tygodnik Gospodarczy

Rok IV

Poznań, dnia 25 września 1948

Nr 39

TREŚĆ: Kontrola zysku brutto — Ubezpieczenia rzeczowe i osobowe (str. 456) — Czynniki gospodarczy w wymiarze sprawiedliwości (str. 458) — Kronika skarbową (str. 460) — Konserwacja urządzeń ogólnofabrycznych (str. 462) — Kartoteka: Rachunek bieżący, Użyczenie, Upadłość.

Kontrola zysku brutto

III.

(Przedsiębiorstwo przemysłowe)

W numerach 37 i 38/48 „Tygodnika Gospodarczego” omówiliśmy kontrolę zysku brutto w przedsiębiorstwach handlowych. Poruszone zagadnienia nie wyczerpywały wszelkich spraw, jakie należałoby w odniesieniu do tego zagadnienia omówić, niewątpliwie jednak dały pewien pogląd na możliwości i sposoby przeprowadzenia kontroli wyniku. Wyprowadziliśmy przy pomocy liczb takie zespoły, które wykazywały rażące różnice, jak i takie, które nie daleko odbiegały od możliwych teoretycznie do osiągnięcia. Na tym odcinku istnieje cały szereg powodów, które doprowadzą do odmiennych wyników i to niezupełnie zgadzających się z obliczeniem teoretycznym. Jest to zjawisko zupełnie normalne i dlatego pragniemy podkreślić znaczenie umiejętnego podchodzenia do zagadnień kontroli zysku brutto, by na skutek przejawionych wypadków nie stwarzać takich podstaw, które miałyby w zupełności dyskwalifikować i tak dość poważne prace osób pośrednio czy bezpośrednio związanych ze sprawami kalkulacji i księgowości w przedsiębiorstwie.

Nie należy bowiem do poważnej pracy wynajdywanie, — jak to często spotykamy — drobiazgowych błędów organizacyjnych na tym odcinku, pozytywniejszą bowiem jest wykonawcza praca kalkulatora czy księgowego w przedsiębiorstwie, która przy jej kontroli da wyniki pozytywne dla przedsiębiorstwa i dla dobra ogólnospołecznego. Miarodajne władze przeprowadzają obecnie często rewizję kontroli ilościowej i kalkulacji. Nie można wykluczyć częstych faktów stosowania błędnej kalkulacji czy też wadliwego księgowania kontroli ilościowej. Z drugiej strony nie do rzadkości należą i takie wypadki, że osoby, którym zlecono funkcje kontrolne, nie stoją dostatecznie na poziomie swych zadań a to z przyczyny braku doświadczenia życiowego i odpow-

wiedniego przygotowania zarówno teoretycznego jak i praktycznego. Rachunkowość w pełnym tego słowa znaczeniu jest dopiero u nas przez niewielką garstkę ludzi należycie opanowana i tym tłumaczyć należy błędy popełniane zarówno przez prowadzących rachunkowość jak i przez osoby ją kontrolujące.

Stąd też konieczność podchodzenia do spraw rachunkowości z pewnym ścisłym rozumowaniem, tzn. wniknąć należy w zasadnicze przyczyny, które spowodowały takie czy inne błędy, by móc wydać decyzję jaknajbardziej trafną i słuszną z punktu widzenia zasad etycznych. Świadome zło należy z całą bezwzględnością tępić, lecz niedostateczną znajomość sprawy czy błędy popełnione z nieświadomego przyjęcia złych metod należy uwzględnić i raczej winny być przedmiotem pouczeń i wskazań do poczynienia takiej korekty, która usunęłaby wszelkiego rodzaju niedopatrzeń.

Kontrola zysku brutto nie należy do spraw prostych, mamy bardzo często zjawiska poważnie skomplikowane, — a jeżeli tak jest, to niewątpliwie samo zadanie kontroli tym większego wymaga wysiłku i tym łatwiej można popełnić błąd.

Z kolei pragniemy omówić kontrolę zysku brutto w przedsiębiorstwie przemysłowym, produkcyjnym, która z uwagi na różny bieg procesu produkcji wymaga różnorodnej metody podejścia.

Przedsiębiorstwo przemysłowe z uwagi na potrzebny surowiec i otrzymywany gotowy wyrób posługiwać się musi różnorodną kalkulacją, — od najprostszej do najbardziej skomplikowanej.

I tak mamy przedsiębiorstwa, które produkują:

- a) z jednego surowca jeden gotowy produkt,
- b) z jednego surowca jeden gotowy produkt i uboczny użytkowy,
- c) z jednego surowca jeden gotowy produkt i kilka ubocznych użytkowych,

- d) z jednego surowca kilka odmiennych gotowych produktów i jeden uboczny użytkowy,
- e) z jednego surowca kilka gotowych i kilka ubocznych użytkowych,
- f) z dwu lub więcej surowców jeden użytkowy,
- g) z dwu lub więcej surowców jeden gotowy produkt i uboczny użytkowy,
- h) z dwu lub więcej surowców kilka gotowych produktów i uboczne użytkowe.

Ponadto poza surowcem zasadniczym używają przedsiębiorstwa jednego lub więcej surowców pomocniczych.

Te różnorakie zmiany użytkowe surowca, jak i otrzymywane wyniki we formie produktu gotowego oraz ubocznego powodują dość szeroką skalę metod kalkulacyjnych, i w niemożność ujęcia dokonanych faktów w księgowości, a w związku z tym kontrola zysku brutto wymaga odpowiedniej metody pracy.

By zagadnienie kontroli zysku brutto w przedsiębiorstwie przedstawić z jednej strony w sposób jak najbardziej praktyczny a z drugiej w sposób przejrzysty i zrozumiały, trudno wyczerpać ten materiał w jednym krótkim rozważaniu. Dlatego przedstawimy nasamprzód przykład jak najprostszemu, tj. przyjmując jako punkt wyjściowy do naszej analizy jeden tylko podstawowy surowiec, z którego drogą procesu produkcji otrzymuje się jeden gotowy produkt (zasadniczy) i drugi produkt uboczny wartości użytkowej. Rozwiązanie nasze opiera się na liczbach wyjętych z życia praktycznego, za wyjątkiem założenia podanego na wstępie przykładu. Analizę naszą opieramy na danych, wyjętych z księgowości oraz uzyskanej ustnej informacji w danym przedsiębiorstwie.

Przyjmujemy na wstępie do analizy sprawę dwa równe przedsiębiorstwa, wykazujące identyczne wyniki procesu produkcji co do ilości, odmienne co do wykazanego obrotu. Zużycie surowca w wartości jak i ilości oraz koszty produkcji dają identyczny obraz w obu przedsiębiorstwach. Według ustalonych wytycznych zysk brutto danej branży winien wahać się w granicach do 60% maximum. Naszym zadaniem jest:

1. ustalić procentową zyskowność zysku brutto,
2. stwierdzić przyczyny ewtl. odchylenia zyskowności wyliczonego zysku brutto od założonego, tj. 60%.

Oba przedsiębiorstwa sprzedały:
16.950 kg gotowego produktu i
39.600 kg ubocznego użytkowego,
wykazując następujące obroty:

T r e ś ć	Przedsiębiorstwo	
	pierwsze	drugie
z gotowego produktu (zasadniczego)	12.150.620,—	16.780.260,—
z ubocznego produktu użytkowego	3.210.750,—	4.354.190,—
ogółem zł	15.361.370,—	21.134.450,—

Na podstawie powyższych danych liczbowych stwierdzamy, że cena za jednostkę produktu gotowego i ubocznego użytkowego kształtowała się następująco:

T r e ś ć	w przedsiębiorstwie	
	pierwszym	drugim
cena za kg gotowego produktu	717,—	989,—
cena za kg ubocznego użytkow. produktu	81,—	109,—

Porównując cenę sprzedaży za jednostkę w tych identycznych przedsiębiorstwach, stwierdzamy, że różnią się one od siebie znacznie i dlatego analiza rachunkowości winna zdążyć w tym kierunku, by stwierdzić, jak przedstawia się zyskowność brutto w każdym wypadku, czyli które z tych przedsiębiorstw wykazuje słuszną cenę.

W tym celu należy:

- a) stwierdzić zużycie surowca z jednoczesnym stwierdzeniem remanentów,
- b) stwierdzić, jaką ilość gotowego towa u oraz ubocznego wyprodukowano,
- c) ustalić ogólny koszt wytworzenia,
- d) ustalić klucz procentowy celem rozbitcia kosztów wytworzenia na zasadniczy produkt gotowy i na uboczny użytkowy,
- e) ustalić cenę kosztów wytworzenia i cenę sprzedaży.

Jeżeli chodzi o kontrolę zużycia surowca, to na podstawie przeprowadzonej kontroli otrzymujemy następujący wynik w zestawieniu: (dla obu przedsiębiorstw równy).

T r e ś ć	Ilość w kg	Przeciętna Cena za kg	Wartość w kg
Remanent surowca na początku okresu sprawdzanego	5.930,—	151,—	893.313,—
Zakup w okresie sprawdzanym	58.327,—	156,—	9.125.658,—
Suma	64.257,—		10.018.971,—
Zużyto na podstawie kontroli ilościowej	61.373,—		9.574.188,—
Remanent surowca na końcu okresu sprawdzanego.	2.884 —	154,—	444.783,—

Kontrola ilościowa, w której notujemy również dochód wyprodukowanego gotowego towaru oraz ubocznego towaru użytkowego wykazuje, że przedsiębiorstwo wyprodukowało ogółem:

17.393 kg produktu zasadniczego,
i 41.176 kg produktu ubocznego użytkowego.

Koszty produkcji w danym okresie zamykają się ogólną sumą **zł 1.884.545,—**.

Według przyjętego klucza w danej branży przedsiębiorstwa przemysłowego należy koszty wytworzenia przyjąć w wysokości

80% na zasadniczy gotowy produkt
zaś 20% na produkt uboczny.

Na podstawie tych danych ustalamy nasamprzód cenę kosztów wytworzenia a mianowicie: według zestawienia surowca zużytego w wartości

zł 9.574.188,—
koszt produkcji, tj. robocizna i inne koszty produkcyjne wynoszą
(jak wyżej podano) „ 1.884.545,—
Koszty wytworzenia zł 11.458.733,—

Z kolei przechodzimy do rozbitcia wyżej wykazanego ogólnego kosztu wytworzenia na produkt zasadniczy i uboczny według ustalonego klucza procentowego, otrzymując następujący wynik:

Treść	Produkt zasadniczy	Produkt uboczny
Koszty wytworzenia	(80%) 9.166.986,40	(20%) 2.291.746,60
Wyprodukowano ogółem	17.393 kg	41.176 kg
Cena kosztów wytworzenia za kg	527,—	55,66
Plus 60% marży zysku brutto	316,—	33,34
Cena sprzedaży za kg	843,—	89,—

Celem dokładnego zrozumienia nadmieniamy, że cenę kosztów wytworzenia za 1 kg obliczono w ten sposób, że ogólny koszt wytworzenia produktu zasadniczego (zł 9.166.986,40) podzielono przez ilość wyprodukowanego produktu (17.393 kg) otrzymując cenę za 1 kg zł 527,—. Identyfikujemy z produktem ubocznym. Do ceny kosztów wytworzenia doliczamy marżę zysku brutto 60% obliczaną od ceny jednostkowej kosztu wytworzenia tj. od zł 527,— przy produkcji zasadniczym i dodając wynik zł 316,—, otrzymujemy cenę sprzedaży zł 843,—.

Otrzymany wynik pozwala nam się cofnąć do cen osiągniętych przez dwa przedsiębiorstwa a wykazanych na wstępie niniejszego przykładu kontroli zysku brutto. Stwierdziliśmy bowiem, że w pierwszym wypadku uzyskiwano

cenę za kg produktu gotowego zł 717,—
tj. za mało o zł 126,—

cenę za kg produktu ubocznego zł 81,—

tj. za mało o zł 8,— w porównaniu do cen przez nas ustalonych na podstawie przeprowadzonej kontroli zysku brutto.

W drugim natomiast przedsiębiorstwie mamy wyniki odwrotne, gdyż uzyskiwano:

za 1 kg produktu zasadniczego zł 989,—
tj. za dużo o zł 146,—

za 1 kg produktu ubocznego zł 109,—
tj. za dużo o zł 21,—.

Z tej analizy jest już prosty wniosek, że pierwsze przedsiębiorstwo nie przekroczyło dozwolonej marży zysku brutto, drugie natomiast wykazuje zysk brutto zbyt wysoki.

Gdybyśmy z kolei pragnęli ustalić wyprowadzony zysk brutto tych przedsiębiorstw w liczbach procentowych, to otrzymamy następujący

wynik:

Treść	Zyskowność brutto w przedsiębiorstwie	
	pierwszym	drugim
Na produkcie gotow. zasadniczym	55 %	87,6%
Na produkcie ubocznym użytkowym	45,5%	95,8%

W odniesieniu do pierwszego przedsiębiorstwa wykazany obrót jest za niski i mimo że wykazuje ono wyniki korzystne, jeżeli chodzi o nieprzekroczenie zysku brutto, mogłyby być pewne zastrzeżenia co do sprzedaży produktu ubocznego. Tego rodzaju zastrzeżenia znajdują swe uzasadnienie, bowiem na wstępie niniejszego przykładu przyjąłmy, że zużycie surowca co do ilości i wartości oraz koszty produkcji, sprzedaży i inne znajdują równe wyniki. Jedyny wniosek z tej analizy byłby do przyjęcia, że prawdopodobnie przedsiębiorstwo sprzedało pewną część produktu ubocznego po niższej cenie pracownikom, zatrudnionych w przedsiębiorstwie i dlatego wynik procentowy słusznie jest niższy.

Jeżeli chodzi o drugie przedsiębiorstwo, — to tutaj niestety stwierdzamy nadmiernie pobierany zysk brutto trudno bowiem zdobyć się na inny wniosek.

Na zakończenie rozważania na temat kontroli zysku brutto w tego rodzaju przedsiębiorstwie stawiamy pytanie, — ile winien wynosić albo w jakich granicach winien się wahać obrót przy podanych założeniach?

Przyjmując wyprowadzoną wyżej cenę kosztów wytworzenia i cenę sprzedaży powinniśmy w przybliżeniu otrzymać następujący obrót:

a) ze sprzedaży produktu zasadniczego 16.950 kg po zł 843	zł 14.288.850,—
b) ze sprzedaży produktu ubocznego 39.600 kg po 89	zł 3.524.400,—
Razem . . .	zł 17.813.250,—
Jeżelibyśmy dla sprawdzenia powtórzyli ogólny koszt wytwarzania, który wynosi (jak wyżej wykazano)	zł 11.139.885,—
i do tej sumy doliczyli 60% marży zysku brutto od zł 11.139.885,— (koszt produkcji)	zł 6.683.931,—
to otrzymamy obrót (sprzedaż)	zł 17.823.816,—

który minimalnie odbiega od poprzedniego wyliczenia, gdyż różni się o zł 10.566,—, znajduje swe usprawiedliwienie na skutek dokonywanych zaokrągleń przy wyliczaniu ceny za jednostkę.

Dziwić może niektórych, co to może być za surowiec, z którego otrzymujemy większą ilość produktu ubocznego, mniejszą zaś produktu zasadniczego. Niestety takie zjawiska znajdujemy w życiu gospodarczym, wystarczy wziąć jako przykład produkcję oleju, przy którego procesie wytwarzania otrzymujemy poważny co do ilości produkt uboczny.

mgr M. Nowicki.

Ubezpieczenia rzeczowe i osobowe

II

(Pierwsza część w Nr 37 „Tygodnika Gospod.”)

4. Obowiązek deklarowania. Zwiększenie ryzyka.

— Składka ubezpieczeniowa zawsze pozostaje w opowiedniej proporcji do ryzyka powstania wypadku ubezpieczeniowego i wielkości powstać mogącej szkody. Większa będzie składka przy ubezpieczeniu od kradzieży z włamaniem tam, gdzie włamać się łatwo i gdzie przedmioty ubezpieczone posiadają dużą wartość. Mniejsza będzie składka, gdy dokonanie kradzieży jest trudne i mało zyskowne. Okoliczności wpływające na mniejsze lub większe ryzyko są znane zazwyczaj jedynie ubezpieczającemu. Na nim też ciąży obowiązek dokładnego podania okoliczności niebezpieczeństwa oraz złożenia innych zeznań przy zawarciu umowy, mających wagę dla oceny ryzyka i wielkości składki.

Zaniechanie podania ważnych okoliczności, podstępne przemilczenie a tym więcej zadeklarowanie ważnych okoliczności niezgodnych z rzeczywistością — upoważnia Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych do odstąpienia od umowy. Warunki takiego odstąpienia od umowy regulują ogólne warunki ubezpieczeń postanawiając np., że P. Z. U. W. może odstąpić od umowy, zawiadamiając o tym ubezpieczającego pisemnie w ciągu miesiąca po otrzymaniu wiadomości o wadliwości jego zeznań. Zawiadomienie o odstąpieniu od umowy zwalnia P. Z. U. W. nawet wówczas, gdy szkoda przedtem się wydarzyła — P. Z. U. W. jednak nie może odstąpić od umowy, jeżeli przyjmując wniosek wiedział lub wiedzieć musiał o wadliwości zeznań ubezpieczającego albo jeżeli ubezpieczający nie ponosi winy nieprawdzywej lub niedokładnej odpowiedzi, lub jeżeli zatajona albo nieprawdzywie lub niedokładnie podana okoliczność niebezpieczeństwa nie miała wpływu na zajęcie wypadku szkody ani na rozmiary świadczenia P. Z. U. W., — chyba że ubezpieczający dopuścił się podstępu.

Widzimy więc, że uczciwe wyjawienie wszelkich okoliczności, ważnych dla oceny ryzyka, ma istotne znaczenie. Naruszenie tego obowiązku pociąga za sobą daleko idące ujemne następstwa.

Okoliczności wpływające na wielkość ryzyka mogą ulec zmianie w późniejszym okresie obowiązywania umowy. Ryzyko może się zwiększyć. I o tych zmianach ubezpieczający jest zobowiązany zawiadomić P. Z. U. W.

5. **Inne zagadnienia.** — Ustawa posiada wielką ilość innych przepisów, regulujących stosunki między P. Z. U. W. oraz ubezpieczającym i ubezpieczonym, a odnoszących się do zapłaty składek, zawiadomienia o powstaniu szkody, obowiązku wyrównania szkody itd. Wielka ilość tych i innych zagadnień uregulowana jest często dokładniej lub odmiennie w ogólnych warunkach ubezpieczeniowych, które są istotną częścią składową umowy i które tworzą prawo między stronami.

Zajmowanie się przepisami ustawy i ogólnymi warunkami przekroczyłoby zadania niniejszego artykułu, którego celem jest raczej zwrócenie uwagi na działalność P. Z. U. W. oraz na rodzaje umów, które ten zakład zawiera. Dlatego też dalsza część niniejszego artykułu poświęcona jest jedynie zakresowi odpowiedzialności P. Z. U. W. przy poszczególnych umowach ubezpieczeniowych i to umowach najczęściej spotykanych i uregulowanych przez ogólne warunki ubezpieczeniowe.

6. **Ubezpieczenie od ognia.** — Mam tu na myśli ubezpieczenia od ognia innego rodzaju niż ubezpieczenie budowli podlegających przymusowemu ubezpieczeniu. Przymusowemu ubezpieczeniu budowli od ognia podlegają tylko budynki i to niektóre budynki. Ubezpieczeniu temu nie podlegają np. fabryki albo budynki narażone na wyjątkowo wysoki stopień niebezpieczeństwa pożaru. Nie podlegają również znajdujące się wewnątrz budynku urządzenia, jak maszyny, towary, meble itd.

Kto więc chce ubezpieczyć fabrykę albo towary znajdujące się wewnątrz budynku, winien to uczynić przez zawarcie umowy z P. Z. U. W. Umowne ubezpieczenie od ognia wprowadza następującą odpowiedzialność P. Z. U. W. Zakład ubezpieczeń odpowiada za szkodę wyrządzoną w ubezpieczonych przedmiotach przez pożar, jeżeli szkoda przedstawia się jako utrata lub ubytek

wartości ubezpieczonego przedmiotu, spowodowanej jego zniszczeniem lub uszkodzeniem, a zniszczenie to lub uszkodzenie pochodzi z bezpośredniego lub pośredniego oddziaływania ognia albo nastąpiło przy pożarze wskutek gaszenia, rozebrania lub dokonanego we wskazanych rozmiarach uprzątnięcia pogorzeliiska. Zakład odpowiada również za szkodę powstałą wskutek zaginięcia przedmiotów ubezpieczonych podczas pożaru. Dalej idącą szkodę, jak również utratę zysku obejmuje ubezpieczenie tylko wtedy, jeżeli to osobno było umówione. Ogólne warunki umowne określają co rozumie się przez pożar. Ubezpieczenie od ognia obejmuje nie tylko szkodę spowodowaną przedostaniem się ognia, lecz nadto szkodę zrzadzoną wskutek uderzenia pioruna, wybuchu wszelkiego rodzaju gazu świetlnego oraz urządzeń do ogrzewania i palników świetlnych.

Zakład ubezpieczeń nie odpowiada za szkody wskutek pożaru lub wybuchu, które zostały spowodowane przez wojnę, rozruchy, powstanie albo inne zaburzenia o gwałtownym działaniu. Do wydarzeń wojennych zalicza się, w czasie wojny, także okupację oraz kwaterunki i przemarsz nie tylko obcych, ale i własnych wojsk. Gdy np. własne wojsko, kwaterujące w budynku, spowoduje pożar ubezpieczonych towarów, zakład ubezpieczeń nie będzie odpowiadał za te towary, jeżeli szkoda tu powstała w związku z działaniami wojennymi.

Zakład ubezpieczeń wolny jest od obowiązku świadczenia, jeżeli ubezpieczający z rozmysłu lub przez niedbalstwo spowodował wypadek szkody.

Jeżeli się inaczej nie umówiono, ubezpieczenie obejmuje tylko przedmioty będące własnością ubezpieczającego. Jeżeli jednak ubezpieczono ogół rzeczy, ubezpieczenie obejmuje także przedmioty należące do członków rodziny i służby ubezpieczającego, którzy żyją z nim w wspólności domowej albo wykonują swój zawód w miejscu, do którego ubezpieczenie się odnosi. Przedmioty mające szczególną wartość, jak pieniądze, złoto, srebro, papiery wartościowe, dokumenty, perły, drogie kamienie, dzieła sztuki, jak obrazy, rzeźby, koronki itp. nie są objęte zwykłym ubezpieczeniem od ognia albo są objęte tylko do wysokości 1000 zł za poszczególny przedmiot. Jeżeli ubezpieczenie ma obejmować również przedmioty mające szczególną wartość, musi to być wyraźnie zaznaczone w umowie. Przedmioty te wymagają więc specjalnej umowy.

Zakład ubezpieczeń odpowiada tylko za szkodę, której ubezpieczone przedmioty ulegną w miejscu oznaczonym w polisie. Zmiana miejsca ubezpieczenia musi być zakładowi zgłoszona w przeciągu siedmiu dni, gdyż ze zmianą tą może się łączyć zwiększenie ryzyka ubezpieczeniowego. Jeżeli ubezpieczony ponosi winę w niezawiadomieniu zakładu o zmianie miejsca ubezpieczenia, zakład wolny jest od obowiązku świadczenia, o ile szkoda wydarzyła się później niż pięć tygodni po rozpoczęciu przeniesienia ubezpieczonych przedmiotów.

Zakład może wypowiedzieć umowę w ciągu miesiąca po otrzymaniu wiadomości o zmianie

miejsca ubezpieczonych przedmiotów. W praktyce wypowiedzenie takie ma na celu zawarcie nowej umowy z wyższą składką ubezpieczeniową, gdy wzrosło ryzyko niebezpieczeństwa w związku z zmianą miejsca.

W razie zajścia wypadku ubezpieczający obowiązany jest starać się wedle możliwości o uchYLENIE i zmniejszenie szkody. Koszty poniesione przez ubezpieczającego w wykonaniu takiego obowiązku obciążają zakład ubezpieczeń, chociażby były bezskuteczne, o ile ubezpieczający według okoliczności mógł je uważać za wskazane.

7. Ubezpieczenie od skutków przerwy w ruchu przedsiębiorstwa z powodu ognia (chômage)— Ogień nie tylko może spowodować straty w budynkach, urządzeniach, towarze itd., lecz również może przyczynić się do tego, że przedsiębiorstwo uszkodzone ogniem utraci zysk z powodu przerwy w pracy i poniesie koszty związane z unieruchomieniem przedsiębiorstwa. Wynagrodzeniem tego rodzaju szkód zajmuje się ubezpieczenie od skutków przerwy w ruchu przedsiębiorstwa z powodu ognia. Jest to oddzielna umowa, którą zawiera się przy zawarciu lub po zawarciu ubezpieczenia od ognia. Ubezpieczenie od ognia jest umową zasadniczą, obok której zawrzeć można umowę o ubezpieczenie od skutków ognia związanych z przerwą w ruchu przedsiębiorstwa. Ubezpieczenie przerwy w ruchu będzie równocześnie z ubezpieczeniem od ognia. W razie zatem wygaśnięcia lub nieważności ubezpieczenia od ognia, tym samym gaśnie lub staje się nieważne ubezpieczenie od przerwy w ruchu.

Zakres odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń obejmuje szkodę powstałą w skutek przerwy w ruchu ubezpieczonego przedsiębiorstwa i to przerwę spowodowaną przez pożar lub inną przyczynę, wywołującą odpowiedzialność zakładu w ubezpieczeniu od ognia.

Przedmiotem ubezpieczenia mogą być:

- a) stracony zysk czysty, który byłby osiągnięty przez czas trwania przerwy w ruchu, gdyby ta nie nastąpiła;
- b) niezbędne koszty przedsiębiorstwa, wyszczególnione w polisie, jak to: płace urzędnicze, robocizna, najem lokalu, podatki, składki ubezpieczeniowe i świadczenia socjalne, należne procenty umowne od obcych kapitałów umieszczonych w przedsiębiorstwie, umiarkowane odpisanie itp. — które w czasie przerwy w ruchu ubezpieczający bezwarunkowo musi ponieść, żeby po odbudowie przedsiębiorstwa nastąpić mogło w czasie najkrótszym rozpoczęcie ruchu lub do wypłaty których obowiązany jest z tytułu prawa.

O ile inaczej się nie umówiono, zakład nie odpowiada:

- a) za szkodę wskutek przerwy w ruchu, spowodowanej przez zniszczenie lub uszkodzenie towarów gotowych, znajdujących się w dniu wypadku na terenie wymienionym w polisie, chyba że ubezpieczenie dotyczy jedynie sklepów i domów towarowych. Natomiast zakład odpowiada za zniszczenie lub uszkodzenie towarów będących w fabrykacji;

- b) za szkody w budynkach, maszynach i urządzeniach pomocniczych, materiałach surowych i towarach znajdujących się w fabrykacji, spowodowane obniżeniem się ich wartości w następstwie przerwy w ruchu i wynikające wskutek niemożliwości użytkowania tych przedmiotów lub ich zepsucia;
- c) za szkody powstałe na terenie objętym ubezpieczeniem przez przerwę w ruchu, spowodowaną zniszczeniem lub uszkodzeniem budynku lub przedmiotów ruchomych, znajdujących się poza obrębem tego terenu;
- d) za szkody powstałe w innym przedsiębiorstwie z powodu przerwy w ruchu przedsiębiorstwa ubezpieczonego.

Powyższe wypadki podane pod punktami a—d będą jednak objęte odpowiedzialnością zakładu, jeżeli się tak wyraźnie umówiono.

Ogólne warunki ubezpieczenia posiadają szereg dalszych ograniczeń, które powodują wyłączenie odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń. W szczególności zaznaczyć trzeba, że okres świadczenia związanego z przerwą w ruchu nie obejmuje szkody powstałej po upływie dwunastu miesięcy przerwy w ruchu.

Podobnie jak przy ubezpieczeniu od ognia tak i tu ubezpieczający obowiązany jest starać się o uchylenie i zmniejszenie szkody. Zakład ubezpieczeń zwraca koszty związane ze staraniami o uchylenie lub zmniejszenie szkody, powstałej wskutek przerwy w ruchu.

8. Ubezpieczenie szyb i szkła. — W wypadku takiego ubezpieczenia zakład ubezpieczeń odpowiada za szkody wyrządzone w ubezpieczonych szybach i innych przedmiotach szklanych wymienionych w polisie wskutek ich stłuczenia i rozbicia, i to w miejscu oznaczonym w polisie. Polisa lub dodatek do polisy winny więc zawsze określać dokładnie przedmioty oraz miejsce, w którym one się znajdują, muszą w chwili powstania szkody. Zakład odpowiada również za szkodę powstałą z powodu gradu lub burzy.

Za szkody powstałe wskutek pożaru, uderzenia piorunu, wybuchu (z wyjątkiem materiałów wybuchowych) lub kradzieży z włamaniem oraz za szkody powstałe wskutek akcji ratunkowej przy gaszeniu pożaru—zakład odpowiada tylko wówczas, gdy to wyraźnie zaznaczono w polisie, a szkoda nie została pokryta przez ubezpieczenie od ognia lub ubezpiecz. od kradzieży z włamaniem. Również tylko w wypadkach wyraźnej umowy zakład odpowiada za szkody polegające na uszkodzeniu pomalowania zwykłego i dekoracyjnego napisów, wytrawienia i innych ozdób lub liter szklanych na szybach ubezpieczonych i obłożań na zwierciadłach, a powstałych wskutek uszkodzenia szyby.

Zakład ubezpieczeniowy nie odpowiada za szkody:

- a) spowodowane przez wydarzenia wojenne, ruchy, powstanie rewolucyjne albo inne zaburzenia o gwałtownym działaniu, usuwanie się lub zapadanie ziemi, powódź i inne podobne nadzwyczajne wypadki;
- b) wynikłe w przedmiotach ubezpieczonych, polegających obsadzeniu w ramy lub oprawy, przed zupełnym i prawidłowym obsadzeniem.
- c) powstałe wskutek zamiany, wyjęcia z ram, usunięcia lub przewozu, obróbki artystycznej lub rzemieślniczej przedmiotów ubezpieczonych, ram do nich i urządzeń zabezpieczających a przy ubezpieczeniu reklam neonowych za szkody w instalacji elektrycznej;
- d) powstałe wskutek uszkodzenia lub wadliwości ram i opraw;
- e) powstałe wskutek zadrapania, porysowania, lub odprysnięcia kawałków powierzchni szkła;
- f) powstałe wskutek wybuchu materiałów wybuchowych;
- g) powstałe wskutek rozmyślnego działania lub niedbalstwa ubezpieczającego.

(dalszy ciąg nastąpi)

(—) dr Z. K. Nowakowski

Czynnik gospodarczy w wymiarze sprawiedliwości

Udział czynnika gospodarczego w wymiarze sprawiedliwości nabiera szczególnego znaczenia w okresie przebudowy kraju. Dotychczasowe życie gospodarcze traci swoje oblicze, przechodząc od systemu gospodarki liberalnej do gospodarki planowej. Tak zwana inicjatywa prywatna doznaje ograniczeń na rzecz gospodarki państwowej. Przemiany następują drogą ewolucyjną. W parze z przemianami gospodarczymi idzie zmiana w wymiarze sprawiedliwości, sprawowanym zgodnie z postanowieniami konstytucji przez niezawisłe sądy.

W Polsce przedwrześniowej sądy opierały się w przeważającej mierze na elemencie urzędniczym, dopuszczając do głosu czynnik społeczny, jednakże stan sędziowski jako zamknięta kasta nadawał ton wymiarowi sprawiedliwości z pominięciem wkładu czynnika społecznego.

Jedną z zasadniczych zmian, jakie zaszły w Polsce odrodzonej na odcinku wymiaru sprawied-

liwości, jest tendencja rozłożenia funkcji wymiaru sprawiedliwości między sędziego zawodowego a obywateli. Przemiana ta dotyczy przede wszystkim dziedziny prawa karnego, oddając w tym względzie czynnikowi społecznemu bardzo poważny udział w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości, przy czym udział czynnika społecznego dotyczy nie tylko przestępstw pospoliczych, ale również gospodarczych, szczególnie licznych w chwili kształtowania się życia gospodarczego w kraju.

Jeżeli chodzi o sprawy z zakresu prawa prywatnego cywilnego, należy ona w zasadzie do właściwości sądów powszechnych. W tym kierunku poza uspołecznieniem sądów przez powołanie do życia sądów obywatelskich nie wprowadzono zmian. Uspołecznienie tego odcinka wymiaru sprawiedliwości i przystosowanie go do zaszłych zmian, było zbędne, albowiem udział czynnika społecznego był ustawowo uregulowany

Rachunek bieżący (Conto corrente) 3)

Od salda należą się odsetki także w tym wypadku, gdy w nadwyżce policzone były już odsetki od poszczególnych pozycji. Szczególne zabezpieczenie dla wiarytelności wciągniętej do rachunku bieżącego, jak również zobowiązanie współdłużnika pozostaje w mocy w tych granicach, w jakich saldo wyrównywa się z ową wiarytelnością.

Wpisanie do rachunku wiarytelności do osoby trzeciej uważa się za stanowcze i dokonane na ryzyko nabywcy wiarytelności, z czego wynika, że w razie niezapłacenia pretensji przez trzeciego w terminie, nabywca nie ma prawa skreślić jej z rachunku, lecz musi jej sam na trzecim dochodzić. Oczywiście możliwe jest inne uregulowanie umowne.

Jeżeli jednak nabycie nastąpiło z zastrzeżeniem inkasa lub jeżeli chodzi o wiarytelności z weksła, czeku lub przekazu, a wiarytelność ta nie została przez trzeciego w terminie zaspokojona, nabywca może skreślić ją z rachunku.

Umowę rachunku bieżącego można zawrzeć na czas oznaczony lub nie oznaczony, a wtedy umowa może być wypowiedziana w każdej chwili, ale skutek wywiera dopiero od najbliższego terminu rozliczenia.

Z ważnych przyczyn można wypowiedzieć umowę z tym skutkiem, że rozliczenie i płatność salda następują natychmiast.

Położenie wierzyciela strony pozostającej w stosunku rachunku bieżącego, który uzyskał zajęcie przyszłego salda, nie może być pogorszone przez wstawienie nowych pozycji, chyba że wstawienie to jest następstwem stosunku prawnego, powstałego przed zajęciem.

Użyczenie ¹⁾

W myśl przepisów Kodeksu Zobowiązań przez umowę użyczenia użyczający zobowiązuje się dać biorącemu w użyczenie bezpłatne używanie rzeczy użyczonej.

Umowa użyczenia powstaje przez samo zgodne oświadczenie woli dwóch stron. Użyczenie może nastąpić tylko bezpłatnie i tym się różni od najmu (patrz najem).

Umowę użyczenia należy odróżnić od umowy pożyczki, przez którą dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego przedmiot pożyczki, którym mogą być tylko pieniądze lub inne rzeczy zamienne, a biorący zobowiązuje się zwrócić przedmiot pożyczki w rzeczach tego samego gatunku i takiej samej jakości, np. pożyczający pożyczka pewną sumę pieniędzy, pieniądze te przechodzą na własność biorącego pożyczkę, który zobowiązuje się zwrócić taką samą ilość pieniędzy, lecz nie tych samych pieniędzy, (patrz pożyczka).

Przy użyczeniu natomiast użyczający nie traci własności rzeczy użyczonej, która może być rzeczą zarówno niezamienną jak i zamienną, a biorący rzecz do użyczenia obowiązany jest zwrócić użyczającemu tę samą rzecz. Tak zwane potocznie pożyczanie np. parasola, książki czy innej rzeczy jest więc z punktu widzenia prawnego użyczeniem a nie pożyczką i do stosunku tego należy stosować przepisy Kodeksu Zobowiązań o użyczeniu a nie pożyczce.

Przedmiotem użyczenia jest tylko używanie rzeczy, a nie jej zużycie lub użytkowanie, tj. pobieranie owoców, to też przedmiotem używania może być tylko rzecz, dająca się używać z zachowaniem substancji, a używanie winno się odbywać z zachowaniem substancji.

Jeżeli strony umówią się, że biorący rzecz może ją także bezpłatnie użytkować, wówczas jest to umowa *sui generis*, do której należy stosować analogiczne przepisy o użyczeniu, a ponadto niektóre przepisy o dzierżawie (patrz dzierżawa).

Użyczający nie musi być właścicielem rzeczy użyczonej, może być też jej użytkownicą, dzierżawcą lub najemcą.

Zawarcie umowy użyczenia rodzi wzajemne obowiązki użyczającego i biorącego rzecz do używania.

Użyczający obowiązany jest wydać biorącemu rzecz użyczoną. Gdy rzecz użyczona ma takie wady, że może wyrządzić szkodę temu, kto jej używa, używający obo-

Użyczenie 2)

wiązany jest powiadomić biorącego o wiadomych mu wadach, a jeżeli tego obowiązku nie dopełni, odpowiada za wynikłą stąd szkodę. Np. gdy zaraźliwa choroba użyczonego konia spowodowała chorobę innych koni biorącego w używanie, użyczający odpowiada za wynikłą szkodę, gdy wiedział o chorobie użyczonego konia a nie uwiadomił o tym biorącego.

Biorący rzecz winien używać w sposób określony w umowie, a jeżeli tego nie określono, w sposób odpowiadający naturze i przeznaczeniu rzeczy. Nie wolno mu bez zezwolenia oddać jej do używania innej osobie, winien czuwać starannie nad zachowaniem rzeczy w stanie, w jakim ją otrzymał, nie ma prawa oddawać rzeczy na przechowanie innej osobie, chyba że zmuszają go do tego okoliczności albo upoważnia umowa, ale i w tym wypadku winien zawiadomić niezwłocznie użyczającego, gdzie i u kogo rzecz złożył i odpowiada wtedy tylko za winę w wyborze tej osoby. W razie naruszenia tych obowiązków należytej staranności biorący rzecz do używania odpowiada nie tylko za szkodę wynikłą z jego winy, ale także za przypadkową utratę lub uszkodzenie rzeczy, przy czym za wypadek odpowiada jednak tylko pod tym warunkiem, że użyczający wykaże, że rzecz nie byłaby uległa utracie lub uszkodzeniu, gdyby biorący używał jej w sposób właściwy albo gdyby ją u siebie zatrzymał.

Biorący rzecz do używania ponosi zwykle koszty utrzymania rzeczy. Zwrotu innych kosztów i nakładów użytecznych, jakie poczynił, wraz z odsetkami od dnia ich wyłożenia, może żądać od użyczającego tylko wówczas, jeżeli działanie jego było z korzyścią i odpowiadało rzeczywistej lub domniemanej woli użyczającego, w przeciwnym razie może tylko zabrać nakłady z powrotem, o ile to jest możliwe bez uszkodzenia rzeczy.

Które koszty utrzymania rzeczy należą do zwykłych kosztów, ocenić należy według obiektywnych pojęć gospodarczych (np. żywienie i leczenie zwierząt).

Biorącemu rzecz do używania nie służy jednakże na zabezpieczenie wyłożonych kosztów i nakładów prawo zatrzymania rzeczy (patrz prawo zatrzymania).

Gdy kilka osób zawarło umowę użyczenia w charakterze biorących rzecz do używania, odpowiadają solidarnie.

Użyczenie ³⁾

Użyczenie kończy się w czasie oznaczonym w umowie użyczenia, gdy zaś umowę użyczenia zawarto na czas nieoznaczony, użyczenie kończy się, gdy biorący uczynił z rzeczy użytek odpowiadający umowie, albo gdy upłynął czas, w którym mógł być uczynić ten użytek. Użyczający może żądać wcześniejszego zwrotu, gdy biorący używa rzeczy niezgodnie z umową albo z naturą lub przeznaczeniem rzeczy, gdy ją zaniedbuje, gdy odda ją innej osobie nie będąc do tego upoważniony przez umowę ani zmuszony przez okoliczności, wreszcie gdy rzecz stanie się potrzebna samemu użyczającemu z powodów, nieprzewidzianych w chwili zawarcia umowy. W razie zajścia tych okoliczności użyczający może żądać natychmiastowego zwrotu rzeczy, bez potrzeby uprzedniego wypowiedzenia użyczenia, a biorący rzecz w używanie nie może żądać żadnego odszkodowania z powodu wcześniejszego rozwiązania umowy. Użyczenie kończy się również ze śmiercią biorącego, jeżeli umowa inaczej nie stanowi.

Po zakończeniu użyczenia biorący do używania, jak również osoba, której biorący rzecz oddał, obowiązani są zwrócić rzecz użyczającemu w stanie niepogorszonym. Nie tylko więc biorący do używania, ale także osoba trzecia, której biorący oddał rzecz do używania albo na przechowanie, są zobowiązani bezpośrednio wobec użyczającego do zwrotu rzeczy i mają w sporze o wydanie rzeczy legitymację bierną, choćby użyczający nie był właścicielem rzeczy.

Po upływie 6-ciu miesięcy od dnia zwrotu rzeczy używanej nie może użyczający dochodzić sądownie roszczeń o odszkodowanie rzeczy, a biorący do używania roszczeń o zwrot wydatków i nakładów oraz o odszkodowanie. Termin ten jest terminem zawitym, wobec czego sędzia winien upływ tego terminu uwzględnić z urzędu. Potrącić można po upływie tego terminu powyższe wierzytelności tylko w tym wypadku, jeżeli nie były jeszcze przedawnione w czasie, gdy potrącenie stało się możliwe, tj. w chwili, gdy dłużnik stał się wierzycielem swego wierzyciela i gdy wzajemna wierzytelność stała się wymagalna.

Przepisy o upadłości („Prawo upadłościowe”) oparte są na rozporządzeniu Prezydenta R. P. z 24. X. 1934, które weszło w życie z dniem 1. I. 1935 (Dz. U. R. P. Nr 93/34 poz.: 834).

Upadłość jest to swego rodzaju postępowanie egzekucyjne, które ma na celu podział całego majątku upadłego (dłużnika) na rzecz wierzycieli; jest to innymi słowy — egzekucja uniwersalna. Różnice pomiędzy egzekucją zwykłą a uniwersalną są następujące:

1. przy egzekucji uniwersalnej spienięża się cały majątek dłużnika a przy egzekucji zwykłej część majątku lub poszczególne przedmioty;
2. przy egzekucji zwykłej potrzebny jest tytuł egzekucyjny, który jest zbędny przy upadłości, a wystarczy ogłoszenie upadłości, wszczęcie upadłości i zgłoszenie wierzytelności.

Upadły dłużnik w postępowaniu upadłościowym nie pozbywa się długów; niespłacona reszta długów ciąży na nim dalej i dłużnik zobowiązany jest ją spłacić.

Ogłoszenie upadłości.

W myśl Polskiego Prawa Upadłościowego tylko kupiec może być uznany za upadłego i to kupiec, który zaprzestał płacenia długów. Upadłość spółki akcyjnej, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i osoby prawnej będącej kupcem, jak również spółki jawnej lub komandytowej, znajdującej się w stanie likwidacji, będzie ogłoszona także wówczas, gdy majątek ich nie wystarcza na zaspokojenie długów.

Nie może być podstawą do ogłoszenia upadłości krótkotrwałe wstrzymanie płacenia długów wskutek przejściowych trudności.

Ustawa nie dozwala na ogłoszenie upadłości w stosunku do osób publicznie - prawnych i fundacji.

Ogłoszenia upadłości mogą żądać:

1. upadły dłużnik;
2. każdy z wierzycieli dłużnika;
3. ponadto w stosunku do spółek:
 - a) jawnej — każdy wspólnik,
 - b) komandytowej — każdy wspólnik odpowiadający bez ograniczenia,
 - c) w stosunku do innych spółek i osób prawnych — każdy, kto ma prawo reprezentacji,

Upadłość 2)

d) każdy z likwidatorów spółki.

Kupiec rejestrowy obowiązany jest do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości w ciągu 2 tygodni od zaprzestania płacenia długów, zaś reprezentanci i likwidatorzy spółek i osób prawnych w ciągu 2 tygodni od dnia ujawnienia, że majątek spółki nie wystarcza na zaspokojenie długów. W przeciwnym razie odpowiadają solidarnie za szkodę wyrządzoną przez to wierzycielowi.

Właściwym do ogłoszenia upadłości jest Sąd Okręgowy, w którego okręgu znajduje się główny zakład dłużnika i to wydział handlowy, a w braku tego wydział cywilny w składzie trzech sędziów.

Wniosek o ogłoszenie upadłości winien zawierać oprócz dokładnego określenia osoby dłużnika, jego firmy, miejsca zamieszkania, miejsca, w którym się znajduje przedsiębiorstwo i majątek dłużnika, również okoliczności uzasadniające wniosek i ich uprawdopodobnienie.

Sąd Okręgowy przed rozstrzygnięciem wniosku o ogłoszenie upadłości powinien wysłuchać dłużnika i wierzycieli, o ile to jest możliwe i potrzebne.

Sąd Okręgowy, a w przypadkach nie cierpiących zwłoki sam przewodniczący sądu może wydać zarządzenie tymczasowe celem zabezpieczenia majątku dłużnika.

Jeżeli sąd uwzględni wniosek o ogłoszenie upadłości, to wydaje postanowienie, którym wszczyna postępowanie upadłościowe.

Postanowienie to zawiera:

1. Imię, nazwisko, firmę, miejsce zamieszkania lub siedzibę upadłego,
2. wezwanie wierzycieli upadłego do zgłoszenia swych wierzytelności,
3. wyznaczenie sędziego — komisarza i syndyka upadłości.

Data postanowienia sądu jest datą ogłoszenia upadłości.

Postanowienie to winno być podane do publicznej wiadomości i doręczone:

1. upadłemu dłużnikowi,
2. syndykowi,
3. wierzycielowi, który złożył wniosek o ogłoszenie upadłości.

w Polsce przedwrześniowej. Czynnikiem gospodarczym miał zapewnione miejsce w sądownictwie polskim w tzw. Wydziałach Handlowych Sądów Okręgowych.

Tenże sam czynnik brał udział w kształtowaniu wymiaru sprawiedliwości i przyczynił się do tworzenia norm prawa zwyczajowego z dziedziny życia gospodarczego przez Sądy Rozjemcze, Giełdowe oraz Sądy Polubowne. Nie bez znaczenia jest współdziałanie czynnika gospodarczego w Sądach Pracy. Gospodarka planowa przybiera najróżniejsze formy. Schemat planu gospodarczego jednakże nie wyklucza przedsiębiorstw prywatnych, w wyniku czego niejednokrotnie znajdują kolizje między instytucjami zarówno państwowymi jak i prywatnymi. Na tej płaszczyźnie czynnik gospodarczy może wyrażać swoje poglądy i zajmować stanowisko w obronie interesów własnych, właśnie przez swój udział w wymiarze sprawiedliwości z zakresu prawa cywilnego prywatnego.

Z uwagi na poważny ciężar gatunkowy omawianego problemu oraz celem bliższego zapoznania czytelników z instytucjami sądowymi, wyżej wspomnianymi, omówimy je kolejno w zarysie.

Wydziały Handlowe przy Sądach Okręgowych

W miejscowościach, o silnie rozwiniętym przemysle i handlu tworzy się przy Sądach Okręgowych Wydziały Handlowe, które orzekają w składzie sędziego zawodowego jako przewodniczącego oraz dwóch sędziów handlowych. Jak z samej nazwy wynika, kompetencja Wydziałów Handlowych dotyczy spraw z zakresu czynności handlowych. Wydział Handlowy z urzędu przestrzega swej kompetencji, niemniej pod pewnymi warunkami w ustawie wymienionymi strony mogą żądać skierowania sprawy pod rozpoznanie Wydziału Handlowego.

Udział czynnika gospodarczego w tych przypadkach daje gwarancję rozstrzygnięcia sporu zgodnie z zasadami prawa zwyczajowego i zwyczajów kupieckich, które nie zawsze znane są sędziemu zawodowemu. Sędziowie handlowi są w sprawowaniu swego urzędu sędziowskiego niezawisli i podlegają tylko ustawom. Liczbę sędziów handlowych przy poszczególnych Wydziałach Sądów Okręgowych oznacza Minister Sprawiedliwości. Kandydata na stanowiska sędziów handlowych przedstawiają prezydya terytorialne właściwych izb przemysłowo-handlowych. Przy umieszczaniu na liście kandydatów, Izby Przemysłowo-Handlowe kierować się winny kwalifikacjami kandydata pod względem zakresu i długoletności doświadczenia w dziedzinie obrotu handlowego oraz znajomości zwyczajów handlowych, nabytych na stanowiskach kierowniczych.

Instytucja zatem sędziów handlowych zapewnia czynnikom gospodarczym poważny udział w wymiarze sprawiedliwości. Umiejętne wykorzystanie tych możliwości przez odpowiednią selekcję kandydatów na stanowiska sędziów handlowych zależy wyłącznie od uznania Izb Przemysłowo-Handlowych.

Nie należy zapominać, że sędziowie handlowi przy swym zgodnym stanowisku, zważywszy, że

są w komplecie orzekającym w przewadze liczebnej (2), mogą niejednokrotnie przeprowadzić pewne postulaty zgodnie z wymogami życia gospodarczego.

Sądy Rozjemcze — Giełdowe

Dla rozstrzygania sporów wynikających z transakcji giełdowych zawartych na poszczególnych Giełdach oraz sporów wynikających z transakcji niegiełdowych między członkami i uczestnikami giełdy pod warunkami określonymi w statutach giełdy, są Sądy Rozjemcze przy poszczególnych Giełdach. Członków Sądu Rozjemczego ustanawiają strony spośród członków Komisji Rozjemczej, która wybiera ogólne Zgromadzenie członków Giełdy. Wyroki Sądu Rozjemczego są ostateczne. Strony w wypadkach wyjątkowych mogą żądać jego uchylenia przez Sąd Państwowy.

Rola Sądów Rozjemczych nie wymaga bliższego omówienia, jeżeli chodzi o ich znaczenie dla życia gospodarczego.

Sądy Polubowne

Typ Sądu Polubownego przedstawiliśmy wyżej. Należy jedynie podkreślić, że ma on charakter stałego Sądu Polubownego. Przepisy kodeksu postępowania cywilnego przewidują Sądy Polubowne ad hoc na zasadach tamże przewidzianych. Co do szczegółów co do Sądów Polubownych odsyłamy Czytelników do kartoteki Tyg. Gosp. Nr 20 i 21/48. Jeżeli chodzi o funkcję Sądów Polubownych w życiu gospodarczym, trzeba stwierdzić, że jest ona bardzo ważna, albowiem umożliwia korzystanie z nich każdemu, nie tylko osobom zrzeszonym w giełdach. Strony mogą każdy spór z zakresu prawa prywatnego cywilnego majątkowego poddać rozpoznaniu Sądów Polubownych przez siebie powołanych z pominięciem Sądów Państwowych.

Sądy Pracy

Czynnik gospodarczy ma zapewniony udział również na terenie ustawodawstwa pracy. W skład Sądu Pracy powołanego do rozstrzygania sporów z zakresu ustawodawstwa pracy przed sędzią zawodowym wchodzi ławnicy z grup pracodawców i pracowników. Tu podobnie jak przy sędziach handlowych Izby Przemysłowo-Handlowe obok innych instytucji są powołane do przedstawiania kandydatów na stanowiska ławników. Ławnikiem może być obywatel polski, który korzysta w pełni z praw obywatelskich i cywilnych, jest nieskazitelnego charakteru, ukończył 30 lat, posiada znajomość zawodu, który reprezentuje i włada językiem polskim w słowie i piśmie. Ławnicy podobnie jak sędziowie handlowi są w sprawowaniu swych urzędów niezawisli i podlegają tylko ustawom.

I na tym ważnym odcinku prawa, który podlega pewnym zmianom, czynnik gospodarczy ma należne miejsce.

Sądy Obywatelskie

Koroną uspołecznienia sądów jest powołanie do życia Sądów Obywatelskich. Sąd ten jest powołany do rozstrzygania spraw mniejszej wagi

między osobami fizycznymi, zamieszkującymi w tej samej gminie. W skład Sądu Obywatelskiego wchodzi sędzia obywatelski, jego zastępca i sześciu ławników. Sędzią obywatelskiego, którym może być ten, kto posiada obywatelstwo polskie, korzysta w pełni z praw cywilnych i obywatelskich, mieszka przynajmniej od roku w danej gminie, jest nieskazitelnego charakteru, ukończył 30 lat życia i włada językiem polskim w słowie i piśmie, wybiera Gminna Rada Narodowa. W sprawach o mniejszym ciężarze gatunkowym, czynnik gospodarczy może mieć poważny głos

zapewniając sobie właściwą pozycję w Gminnych Radach Narodowych.

Jak już na wstępie wspomniano, ewolucja przenikania czynnika społecznego do wymiaru sprawiedliwości dotyczy w wielkiej mierze prawa karnego, stanowiąc w tym względzie nowość w ustroju sądownictwa. Zaznajomienie Czytelników z tymi instytucjami (Komisje Specjalne, Sądy Doradne) jak i z przepisami prawa karnego, zajmującymi się przejawami życia gospodarczego, nastąpi w poszczególnych artykułach kolejno zamieszczanych na łamach „Tygodnika Gospodarczego”.

Kronika skarbowa

Wartość świadczeń w naturze na rok 1948 dla celów podatku od wynagrodzeń.

Ministerstwo Skarbu okólnikiem z dnia 20 stycznia 1948 r. wprowadziło cały szereg zmian w przedmiocie świadczeń w naturze na rok 1948 dla celów podatku od wynagrodzeń; celem umożliwienia zainteresowanym Czytelnikom pracodawcom zorientowania się w kompleksie tych zmian (dotyczących kilkudziesięciu dotychczas wydanych w tej mierze zarządzeń) podajemy omawiane zasady w opracowaniu systematycznym tak, jak one obowiązują od dnia 1 stycznia 1948 r.

1. Wyżywienie

Wartość wyżywienia w stołówkach w formie posiłków w stanie przyrządzonym, wydawanych pracownikom i ewentualnie drugiemu ze współmałżonków oraz członkom rodziny pracownika (nazywanych osobami korzystającymi ze stołówki) w miejscu pracy bądź w lokalu wskazanym przez pracodawcę do spożycia na miejscu lub zabrania ze sobą — należy ustalać w wysokości sumy ponoszonej przez pracodawcę (z wyłączeniem sum opłat ponoszonych przez pracowników) na rzecz poszczególnych osób korzystających ze stołówki.

Przy wypłatach wynagrodzeń z góry przy ustalaniu wartości wyżywienia może być przyjęta suma poniesionych przez pracodawcę kosztów w ostatnim okresie wypłaty.

Przykład I:

Pracodawca ponosi na rzecz stołówki dopłatę w wysokości 10 zł dziennie na każdą osobę korzystającą ze stołówki. Wartość wyżywienia dla tej osoby przyjmuje się w wysokości 10 zł dziennie.

Przykład II:

Pracodawca wpłaca na rzecz stołówki ogólną sumę zł 300.000 za pewien okres czasu, np. za jeden miesiąc. Ze stołówki korzysta 500 osób, zatem wartość wyżywienia na jedną osobę przyjmuje się w wysokości 600 zł miesięcznie lub 20 zł dziennie.

W przypadkach, gdy ustalenie wysokości ponoszonych przez pracodawcę kosztów wyżywienia na rzecz osób korzystających ze stołówki jest utrudnione (np. poniesione koszty na stołówkę są zbyt wysokie ze względu na stworzone zapasy na okresy następne itp.) lub gdy dzienny koszt po-

niesiony na ten cel przez pracodawcę przekracza 60 zł na każdą osobę korzystającą ze stołówki — wartość całodziennego wyżywienia ustala się w wysokości 60 zł dziennie na jedną osobę.

W przypadku wyżej wspomnianym, gdy ustalenie ponoszonych przez pracodawcę kosztów wyżywienia jest utrudnione, a zdaniem Rady Zakładowej lub miejscowego związku zawodowego, do którego należy ogół pracowników danego zakładu pracy, wartość posiłków w poszczególnych zakładach pracy liczona według cen rynkowych jest niższa od 60 zł, upoważnia się naczelnika właściwego urzędu skarbowego do odpowiedniego — stosunkowo do ceny rynkowej — jej obniżania na wniosek rady zakładowej lub związków.

Przy wydawaniu przez pracodawców tylko obiadów wartość tego posiłku przyjmuje się w wysokości 50% wartości całodziennego wyżywienia, przy wydawaniu zaś tylko kolacji lub śniadania, wartość każdego z tych posiłków przyjmuje się w wysokości 25% tej wartości.

2. Mieszkanie służbowe

Wartość pieniężną bezpłatnego mieszkania służbowego przyjmuje się wg. obowiązujących w danej miejscowości ustawowych norm komornego za mieszkania podobne. W razie udzielenia przez pracodawcę mieszkania służbowego w formie odpłatnej według cen niższych od określonych wyżej norm komornego, doliczeniu podlega różnica między normą ustawową obowiązującą w danej miejscowości a kwotą faktycznie zapłaconą przez pracownika.

3. Światło

Wartość pieniężną światła przyjmuje się według zużycia i obowiązującej w danej miejscowości ceny energii elektrycznej lub gazu. W razie niemożności ustalenia wartości światła w sposób wyżej wskazany, wartość jego przyjmuje się w wysokości 30 zł miesięcznie od jednej izby.

4. Opał

Wartość pieniężną opału przyjmuje się w wysokości 60 zł miesięcznie od jednej izby w okresie pełnego roku.

5. Węgiel deputatowy

Wartość pieniężną węgla deputatowego ustala się na 580 zł za 1 tonnę.

6. Użytkowanie roli

Wartość pieniężną użytkowania roli przyjmuje się w sumie odpowiadającej dwu kwintalom żyta z jednego hektara ziemi ornej liczoną według miejscowych cen wolnego rynku.

7. Ordynaria

Wartość pieniężną ordynarii wydawanych w granicach norm układu zbiorowego pracy pracownikom zatrudnionym w gospodarstwach rolnych w rozumieniu przepisów o podatku gruntowym, przyjmuje się w wysokości 50% cen wolnego rynku. Co do tego punktu wydane będzie w najbliższym czasie odrębne zarządzenie. Do czasu wydania tego zarządzenia należy prowizorycznie stosować postanowienia tego punktu w dotychczasowym brzmieniu.

8. Wygaśnięcie mocy obowiązującej niektórych ustaleń

Z dniem 31 grudnia 1947 r. wygasła moc obowiązująca okólników Ministerstwa Skarbu, ustalających wartość pieniężną świadczeń w naturze pracowników zatrudnionych u następujących płatników:

1. okólnik z dnia 29. 2. 1947 r. dotyczący:
 - a) centrali i wszystkich oddziałów Związku Gospodarczego Spółdzielni R. P. „Społem”
 - b) centrali i wszystkich oddziałów Banku Gospodarstwa Spółdzielczego,
 - c) centrali i wszystkich oddziałów Powszechnej Spółdzielni Spożyców z odp. udz. w Łodzi,
2. okólnik z dnia 12. 5. 1947 r. dotyczący Związku Rewizyjnego Spółdzielni R. P.,
3. okólnik z dnia 14. 3. 1947 r. dotyczący Rolniczej Centrali Mięsnej Sp. z o. o. w Warszawie,
4. okólnik z dnia 3. 3. 1947 r. dotyczący Centrali Rybnej sp z o. o. w Warszawie.
5. Okólnik z dnia 1. 10. 1946 dotyczący pracowników zatrudnionych w gospodarstwach rolnych.

Sprawa ustalenia wartości pieniężnej świadczeń w naturze na rok 1948 pracowników Związku Gospodarczego Spółdzielni R. P. „Społem”, Banku Gospodarstwa Spółdzielczego, Powszechnej Spółdzielni Spożyców z odp. udz. w Łodzi, Rolniczej Centrali Mięsnej Sp. z o. o. w Warszawie i Centrali Rybnej Sp. z o. o. w Warszawie — jest nieaktualna, gdyż świadczenia w naturze pracowników tych zakładów zostały w ciągu roku 1947 skasowane i zastąpione ekwiwalentami gotówkowymi, podlegającymi opodatkowaniu na ogólnych zasadach dekretu o podatku od wynagrodzeń.

W sprawie świadczeń w naturze pracowników zatrudnionych w gospodarstwach rolnych zostanie wydane odrębne zarządzenie.

9. Ryczałty dla pracowników spółdzielczych

Na podstawie art. 2 ust. 6 dekretu o podatku od wynagrodzeń Ministerstwo Skarbu ustala jednolicie dla całego Państwa ryczałt wartości pieniężnej świadczeń w naturze wydawanych od dn. 1 stycznia 1948 r. pracownikom przez centralę i

wszystkie oddziały Związku Rewizyjnego Spółdzielni R. P. — na kwotę zł 4.800 miesięcznie.

Ryczałt powyższy obejmuje: wartość spożywanego przez pracowników obiadu oraz wartość przydziału w postaci artykułów spożywczych, złożonego z 10 kg mąki pszennej, 5 kg cukru oraz 3 kg tłuszczu. Ryczałt ten należy stosować do odwołania.

10. Ryczałty dla pracowników Centr. Zarz. Przem. Cukrowniczego

Również na podstawie art. 2 ust. 6 dekretu o podatku od wynagrodzeń Minister Skarbu ustala jednolicie dla całego Państwa ryczałty miesięczne wartości świadczeń w naturze wydawanych od dnia 1 stycznia 1948 r. pracownikom Centralnego Zarządu Przemysłu Cukrowniczego, objętym układem zbiorowym pracy z dnia 5 października 1947 roku, w następujących wysokościach:

1. pracownicy stali, mający na utrzymaniu rodzinę — ryczałt obejmuje mieszkanie ze światłem i działkę uprawioną ziemi, 10 kg cukru, 160 kg węgla, 50 kg drzewa, 100 kg ziemniaków oraz wartość obiadu w stołówce zł 3.400
2. pracownicy stali nie mający na utrzymaniu rodziny — ryczałt obejmuje mieszkanie ze światłem i działkę uprawioną roli, 8 kg cukru, 80 kg węgla, 23 kg drzewa, 50 kg ziemniaków oraz wartość obiadu w stołówce zł 2.600
3. pracownicy sezonowi, mający na utrzymaniu rodzinę — ryczałt obejmuje 10 kg cukru, 160 kg węgla, 50 kg drzewa, 100 kg ziemniaków i wartość obiadu w stołówce zł 3.100
4. pracownicy sezonowi, nie mający na utrzymaniu rodziny — ryczałt obejmuje wynagrodzenie jak w pkt. 2) zł 2.300
5. pracownicy kampanijni rodzinni — ryczałt obejmuje 21 kg cukru zł 3.300
6. pracownicy kampanijni nie mający na utrzymaniu rodziny — ryczałt obejmuje 14 kg cukru zł 2.200
7. pracownicy młodociani — ryczałt 6 kg cukru zł 950

Powyższe ryczałty należy stosować do odwołania. Ryczałty nie obejmują kwot pieniężnych wypłacanych na utrzymanie krowy. Kwoty te należy włączać do wynagrodzeń poza ryczałtem.

Wydawane pracownikom Centralnego Zarządu Przemysłu Cukrowniczego premie kampanijne w cukrze zgodnie z regulaminem premiowania nie ulegają zryczałtowaniu. Wydawany cukier tytułem premii należy szacować na celów podatku od wynagrodzeń po zł 155 za 1 kg.

Konserwacja urządzeń ogólnofabrycznych

Do urządzeń ogólnofabrycznych zaliczamy:

- a) urządzenia przeciwpożarowe
- b) „ sanitarne
- c) „ sygnalizacji i telefonów
- d) „ porządkowe

Te grupy urządzeń stanowią wyposażenie budynków fabrycznych, niezależnie od rodzaju produkcji w nich prowadzonej.

Używając paradoksu możemy powiedzieć, że żaden z materiałów budowlanych nie jest absolutnie ogniotrwały, a równocześnie każdy z nich może być niepalny przez odpowiednie jego zabezpieczenie.

W tym celu przede wszystkim trzeba ustalić tzw. charakterystykę pożarową danej fabryki, jak i jej poszczególnych pomieszczeń, biorąc jako zasadę palności materiałów, jakie podlegają w nich przetwarzaniu.

Jeśli przyjmiemy za podstawę poniższą tabelę, ustalającą czas spalania się średnio palnego materiału budowlanego, czyli innymi słowy wytrzymałość ogniomu konstrukcji, to przy określaniu bezpieczeństwa pożarowego danej fabryki wiemy już, jakim warunkom pożarowym ona podoła.

Ilość mat. kg/m ²	Przypuszczalny czas trwania ognia o temp, do 1000° C godzin	Całkowity czas spalania się w godz.
50	1	3
75	1,5	4
100	2	5
200	4	8

Materiały budowlane możemy rozsegregować na 5 grup:

Grupa I: stropy, dachy i słupy żelbetonowe lub z częściami stalowymi, osłoniętymi wyprawą (na siatce, beton lub cegły fasonowe). Tę grupę materiałów stosować należy w warunkach najbardziej niebezpiecznych pod względem możliwości wybuchu ognia.

Grupa II: stropy, dachy i słupy z materiałów niepalnych z żelazem kształtowym lub stalą osłoniętą.

Grupa III: stropy, dachy i ściany — z materiałów drzewnych, zabezpieczonych wyprawami (heraklit, podobne wyprawy na siatce). Grupa II i III stosowana bywa w warunkach normalnego bezpieczeństwa pożarowego.

Grupa IV: konstrukcje drewniane impregnowane środkami chemicznymi, odpornymi na ogień.

Grupa V: konstrukcje drewniane tynkowane lub malowane. Grupy IV i V stosowane bywają w warunkach bardzo słabego niebezpieczeństwa pożarowego.

Jeśli w danej fabryce mamy do czynienia z różnym stopniem niebezpieczeństwa ognia, to wówczas zachodzi potrzeba stosowania zapor ogniowych, grubych i bez otworów. Jeśli te ostatnie są konieczne, to zamknięcia muszą być stosowane specjalnie o złym przewodnictwie ciepła, albo stosuje się pasy bezpieczeństwa, co najmniej 10 metrowej szerokości.

Niezależnie od materiałów budowlanych, zastosowanych w odpowiednim stosunku do warunków pożarowych, należy pamiętać o urządzeniach pomocniczych, jak instalacje wodne, gaśnice, środki tłumiące ogień materiałów łatwo palnych, narzędzia pożarowe dla straży miejscowych itp.

Zagadnienie wyjść musi być tak rozplanowane, aby zapewnić z jednej strony szybkie opuszczenie przez ludzi zagrożonego budynku, a z drugiej strony, aby nie stwarzało korzystnych warunków dla prądu powietrza, przenoszącego szybko ogień. To samo dotyczy otworów okiennych, kanałów wentylacyjnych, otworów schodowych, dźwigowych i innych (np. rozplanowanie schodów w oddzielnych niepalnych klatkach, kondygnacje schodów na belkach ogniotrwałych).

W dużych fabrykach prócz instalacji wodnych zasilanych z sieci miejskiej, urządza się własne zbiorniki wody z przystosowaniem do czerpania jej za pomocą motopomp z zasilaniem do przewodów z sieci miejskiej, dalej urządzenia hydrantów oświetlonych w nocy itp. Prócz tego w każdej fabryce istnieć muszą plany obrony przeciwpożarowej w formie planów orientacyjnych budynków, punktów wodnych, miejsc niebezpiecznych, miejsc ważnych ze względu na ich obronę oraz rozporządzenia środki walki, ich wydajność, sposób obchodzenia się z nimi itd.

Do zagadnień pożarowych należy zaliczyć również obronę powodziową, szczególnie ważną dla fabryk położonych nad rzekami i większymi zbiornikami wodnymi. Tu również cały szereg urządzeń ziemnych i betonowych, instalacje pomp i dodatkowe urządzenia komunikacyjne w wypadku przerwania normalnych dróg stanowią niezbędne bezpieczeństwo.

Te wszystkie względy zmuszają do tworzenia specjalnych brygad (straż ochotnicza itd.), wyszkolonych w ratowaniu przede wszystkim miejsc swojej pracy normalnej, dalej do organizacji i utrzymania urządzeń przeciwpożarowych i przeciwpowodziowych w stanie stałej gotowości, opracowanie wszelkich instrukcji itp., dalej do utrzymania stanu bezpieczeństwa albo jego polepszenia w związku ze zmianami, jakie mogą zachodzić z racji innych wymagań fabrycznych.

Ustalanie okresów kontroli urządzeń (np. gaśnice należy badać co najmniej 3—4 w ciągu roku), przewodów, hydrantów, szczególnie w okresie zimy z racji możliwości ich zamarzania itd., wszystko to są zagadnienia, które należą do utrzymania i konserwacji urządzeń fabrycznych. Urządzenia sanitarne są to te wszystkie inwestycje fabryczne, które służą dla celów osobistej higieny pracowników, a więc szatnie, ustępy, umywalnie, łaźnie, jadalnie, urządzenia do picia wody, środki ratunkowe i bezpieczeństwa pracy.

Szatnie muszą uwzględniać możliwość przechodzenia ubrania, w którym pracownicy przechodzą do pracy, oraz tzw. roboczego, a więc tego w którym pracują. Szatnie te muszą jednocześnie dać możliwość przebierania się. Jedynym racjonalnym rozwiązaniem są szafki wentylowa-

ne, zamykane, dla każdego pracownika oddzielnie. Przed szafkami winny być przymocowane do podłogi ławki. Zarówno szafki, jak i ławki powinny być metalowe, jako dające się łatwo dezynfekować, myć i czyścić. W szatniach należy umieścić spluwaczki wysokie o spadzistym leju, wmurowane przy ścianach, stale splukiwane wodą.

Ustępy winny być obszerne z przedsionkami, widne, zimą ogrzewane. Drzwi wejściowe winny być wahadłowe. Same ustępy — kamionkowe, splukiwane wodą. Ściany i wszystkie powierzchnie winny być jasne, wykładane materiałami, dającymi łatwo się myć. Należy pamiętać o dobrej wentylacji. Wielkość ustępów określa się: 1 na 25 mężczyzn, dla kobiet 1 na 10. Umywalnie rozróżniamy o dwóch rodzajach: do mycia rąk, które winny być umieszczane na każdej większej sali — oraz umywalnie zbiorowe z natryskami w oddzielnych pomieszczeniach. Woda do umywalni winna być dostarczana zimna i ciepła. Same umywalnie — kamionkowe, umocowane do ścian lub podłóg, krany do wody winny być podbijane, a nie odkręcane. Ręczniki na rolkach. Mydło, stosowane dość powszechnie w postaci płynu jest nieracjonalne. Z jednej strony powoduje niezadowolone robotników, gdyż mydło jest właściwie stale brudne z racji ciągłego niszczenia się zbiorniczków, a z drugiej strony ciąży duży koszt reperacji tych zbiorniczków powoduje, że najlepsze jest mydło sproszkowane w odpowiednich naczyniach, rozmieszczone przy umywalniach. Takie urządzenia nie tylko obniżają koszt samego mydła, ale i utrzymania mydelniczek.

Łaźnie z wodą bieżącą (do nich zaliczamy tzw. natryski) wzamian waniem, basenów itp. Łaźnie winny być oddzielne dla kobiet, mężczyzn, młodocianych i ułomnych. Podłoga w salach — cementowa lub asfaltowa (nigdy z innych materiałów, które mogłyby dawać śliską powierzchnię). Spływ wody przez ruszty w podłodze. Ściany muszą być łatwo zmywalne. Najlepszym materiałem na ściany są płyty szklane z siatką metalową wewnątrz. Wielkość sal natryskowych oblicza się w stosunku 2—5 m² na osobę, przy czym jeden natrysk na 10 ludzi.

Jadalnie, czyli stołownie urządzone w ten sposób, aby robotnicy mogli jeść obiad w czasie przerwy nie na warsztatach, przy czym urządzenie tych stołowni winno odpowiadać warunkom czystości, porządku i schludności stołów i krzeseł, jak również dawać możliwość przygrzewania jedzenia albo urządzenia bufetu czy kantyny. Jadalnie winny być tak rozmieszczone, aby umożliwiałały dostęp spoza terenu fabrycznego. Jadalnie winny posiadać dwa wejścia dla stworzenia ruchu jednokierunkowego. Zarówno ściany, jak i podłogi i cały sprzęt winien dawać się łatwo czyścić i zmywać. Z jadalniami łączą się świetlice.

Urządzenia do picia wody: w salach fabrycznych winny być dość gęsto rozmieszczone tzw. poidła fontannowe do picia wody. Poidła takie urządza się na wysokości 1 m nad podłogą, tak aby woda z tego poziomu tryskała na kilkanaście centymetrów wysoko.

Srodki ratunkowe: Sprzęt ratowniczy w po-

staci apteczek podręcznych, noszy itp. musi być zdecentralizowany i znajdować się na większych salach w pobliżu osób, wyznaczonych do udzielania pomocy. W tym celu urządza się specjalne kabiny, wyposażone w skrzynkę z materiałem ratunkowym, mały stolik, krzesło i małą umywalnię. Powierzchnia kabiny dla dwóch osób około 6 m². W większych fabrykach niezależnie od tych kabin winna być izba opatrunkowa, o powierzchni co najmniej 20 m² dla cięższych wypadków.

Wszystkie te urządzenia muszą być tak rozlokowane, aby zaoszczędzały czas roboczy, aby nie tamowały ruchu i logicznie były rozplanowane w stosunku do całości pomieszczeń fabrycznych. Urządzenia wewnętrzne muszą uwzględniać czystość, wygodę, jakość materiału, z jakiego są wykonane, aby zaoszczędzić na kosztach utrzymania i częstotliwości remontów i napraw. Szczególnie dotyczy to ścian, podłóg i sufitów.

Urządzenia sygnalizacji i telefonów oszczędzają czas, eliminują zbyteczny ruch i pozwalają na przysyłanie poleceń i informacji bieżących ze znaczną szybkością. Dlatego też komunikacja między kierownictwem i podległymi organami, a dalej poszczególnych wydziałów między sobą, jest bardzo ważna i powinna być rozplanowana zarówno oszczędnie jak i z dostatecznym zapasem. Prócz tego pamiętać należy o komunikacji z miastem. Na ogół można powiedzieć, że 75% rozmów — to ruch wewnętrzny, a pozostałe 25% przypada na komunikację do i z miasta. Dlatego też lepiej jest wydzielić komunikację wewnętrzną w oddzielną sieć. Daje to duże oszczędności w postaci zmniejszenia linii. Dla ustalenia niezbędnych połączeń należy zawsze opracować schemat wewnętrznych połączeń.

Instalacje sygnalizacyjne mają na celu zwracanie uwagi na pewne zjawiska zachodzące w fabryce i z tej racji należy je podzielić na: dzwinkowe, konieczne dla całości fabryki bądź większych partii ludzi i świetlne, niezbędne jedynie dla określonych robotników w czasie wykonywania ich pracy. Ustalenie podziału w każdej fabryce jest ważne, aby zmniejszyć możliwie hałas. To samo dotyczy urządzeń telefonicznych.

Urządzenia porządkowe. Praca związana z porządkowaniem pomieszczeń fabrycznych i placów jest zagadnieniem ważnym. Musimy wiedzieć przede wszystkim czy ta praca jest potrzebna, dalej, jak się winna odbywać i wreszcie w jaki sposób.

Trzeba pamiętać, że jest wielka różnica między czasem zużytym na oczyszczenie biurka założonego papierami niż utrzymanego w porządku. Przy nieładzie na biurku, pracownik następnego dnia po porządkowaniu musi tracić czas, aby wszystkie papiery ułożyć tak, aby móc na nowo pracować. To samo się dzieje na warsztacie. Badania prowadzone w tym kierunku wykazały, że daleko więcej traci się czasu na porządkowanie i układanie niż na samo czyszczenie. Trzeba więc wszystkich nauczyć utrzymania ładu i porządku na warsztacie, a następnie wprowadzić zasadę, że każdy pracownik musi codziennie przed opuszczeniem fabryki uprządkować i oczyścić swoje miej-

sce pracy. Nie wolno przy tym śmiecić na podłogę przez zrzucanie wszelkich śmieci z warsztatów i maszyn. Jest to w rezultacie podwójna robota.

Czyszczenie podłóg i ścian, to już praca oddzielnych ludzi. Czyszczenie podłóg to nie tylko zamiatanie, ale odkurzenie, umycie i osuszenie. W dużych fabrykach należy zwrócić uwagę na szybkość i dokładność tej pracy drogą zastosowania odpowiednich maszyn i środków chemicznych. Na przykład umycie 400 m² betonowej podłogi wymaga pracy 4 ludzi w ciągu 7 godzin przy użyciu 40 kg mydła. Przy zastosowaniu skoncentrowanego mydła tę samą robotę wykona 2 ludzi w 3 godziny. Umycie podłogi z brudu i oliwy przy zastosowaniu roztworu sody w ciepłej wodzie zmniejsza czas o 75%. inż. J. Witowski

Nowości wydawnicze

Rocznik Akademii Handlowej w Poznaniu rok 1947/48	700,—
Prof. Babiński — O wolności mórz i oceanów	100,—
Mgr Piątkowski — Piekarnictwo wielkopolskie po wojnie światowej 1945—1947	150,—
Prof. Rosiński — Fundamentalne podstawy myślenia ekonomicznego	100,—
Mgr Siebeneichen — Reglamentacja zapłat międzynarodowych	150,—
Mgr Wilczyński — Problemy gospodarki planowej w polskim piśmiennictwie ekonomicznym (do r. 1947)	175,—
Dr Inż. Bieńkowski — Zagadnienia gospodarki przedsiębiorstw	750,—
Górniak-Zagajewski — Jak pisać listy handlowe	460,—
Krzyżewski — Rekl. prasowa i spis czasopism R. P.	360,—
Mioduski — Prawidłowa księgowość przemysłowa w praktyce	280,—
Skrzywan — Rachunkowość w przedsiębiorstwie przy gospodarce planowej	300,—
Szyszkowski — Zadania przemysłu prywatnego	130,—

do nabycia w księgarni Wł. Wilak — Poznań, Kantaka 10

Oplata pocztowa ulszczona ryczałtem

Adres dla zwrotu: Administracja „Tygodnika Gospodarczego” Księgarnia Wilak, Poznań Kantaka 10

MASZyny — ARTYKUŁY BIUROWE



WARSZTAT NAPRAWY
Wacław Rohowski i S-ka
Poznań, ul. Mielżyńskiego 19.
Tel. 43-25

MEBLE BIUROWE

oraz kompletne pokoje i oddzielne sztuki
poleca okazjnie

Magazyn Mebli ST. JANIAK
Poznań, Rybaki 6, w podwórzu - Tel. 49-56

Materiały męskie i damskie

poleca w wielkim wyborze

Magazyn Towarów Włókienniczych
K. Radolak i St. Bardziński
Poznań, Fredry 13, nar. Sew. Mielżyńskiego
Telefony: 28-52, 99-85

Wyroby papierowe

Skoroszyty i kartonaże

poleca

Wytwórnia wyrobów papierowych i kartonaży

Henryk Szypczyński

POZNAŃ, ulica Woźna 5 — Telefon 52607



„BIUROTECHNIKA”

KAMZOL — KARŁOWSKI — POHLAND

Warsztat naprawy
maszyn biurowych

Specjalność: ASTRA i HAMANN
Maszyny do księgowania i liczenia

Poznań, Św. Marcin 64
Telefon 98-67



MYDŁA
KOSMETYKI
PERFUMY

ZAKŁAD POZNAŃ

—przodują jakość—

Cena ogłoszeń za 1 mm na stronie 4-lamowej zł 25,—.

Ogłoszenia przyjmuje dla instytucji i przedsiębiorstw państwowych oraz firm pozostających pod zarządem państwowym „P.A.P.” Polska Agencja Prasowa, Poznań, Sew. Mielżyńskiego 8 — telefon 42-63.

Redakcja: Izba Przemysłowo-Handlowa
w Poznaniu, ulica Mickiewicza 31
Tel. 518-62, 23-65, 23-66.

Ogłoszenia przyjmuje „PAR” Polska Agencja Reklam, Fr. Krajana, Poznań, Fr. Ratajczaka 7, Tel. 30-80 i 91-88
i oddziały Kraków, Rynek Główny 46 — Tel. 803-66
Bydgoszcz — Al. 1 Maja 16, Tel. 17-66
Toruń — ul. Małe Garbary 2
Katowice — Warszawska 23, skr. poczta 790. — Tel. 844-08.

Administracja: Księgarnia Wilak Poznań, ul. Kantaka 10 — Tel. 44-40 45-00.

Konto P. K. O. — V-4085.

Cena numeru 30,— zł, prenumerata kwartalna 300,— zł.